

Мищенко Людмила Олександрівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Мищенко Людмила Александровна
кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры экономики, предпринимательства и управления предприятиями
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

Mishchenko Lyudmyla
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Economics, Entrepreneurship and Enterprise Management
Oles Honchar Dnipro National University

Мищенко Дмитро Анатолійович
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри маркетингу
Університет митної справи та фінансів

Мищенко Дмитрий Анатольевич
доктор наук по государственному управлению, профессор,
профессор кафедры маркетинга
Университет таможенного дела и финансов

Mishchenko Dmytro
Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor of Marketing
University of Customs and Finance

DOI: 10.25313/2520-2294-2020-11-6563

ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

ВЛИЯНИЕ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

THE IMPACT OF DECENTRALIZATION ON THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE

Анотація. Актуалізація питання визначення результатів фінансової децентралізації в Україні, як складової реформи щодо децентралізації влади, та розроблення пропозицій щодо її удосконалення пояснюється тим, що чіткий розподіл функцій, повноважень та фінансових ресурсів між загальнодержавним та регіональним рівнями є підґрунтям, на якому засновано добробут громадян нашої країни, можливості для її сталого соціально-економічного розвитку на демократичних засадах. Зазначено, що фінансова децентралізація являє собою процес надання повноважень щодо мобілізації доходів та здійснення видатків органам місцевого самоврядування з метою збільшення ефективності реалізації даних повноважень та більш якісного управління бюджетними коштами громад.

Встановлено, що на відмінну від традиційного підприємництва, яке зосереджено на формуванні прибутку, метою соціального підприємництва є створення і нагромадження соціального капіталу. За кордоном соціальні підприємства успішно функціонують у сфері освіти, екології, прав людини, боротьби з бідністю та охорони здоров'я, то ж їх розвиток

і поширення є одним із шляхів покращення умов життя громадян. Аналогічна місія покладається на органи місцевого самоврядування, що дозволяє розглядати поживлення соціального підприємництва важливим елементом удосконалення політики самоврядування. Визначено, що в сучасних умовах соціальне підприємництво є одним з інструментів забезпечення здатності територіальної громади надавати своїм членам належний рівень освіти, культури, охорони здоров'я, житлово-комунальних послуг, соціального захисту тощо, а також планувати і реалізовувати в перспективі програми власного розвитку шляхом ефективного використання наявних природних та людських ресурсів, інвестиційного та інфраструктурного забезпечення територіальних громад. Завдяки фінансовій децентралізації органи місцевого самоврядування отримали додаткові ресурси, що можуть бути використані для створення економічних стимулів, спрямованих на сприяння розвитку соціального підприємництва у малому та середньому бізнесі на рівні громад.

Ключові слова: підприємництво, доходи, фінансова стійкість, децентралізація, кластер.

Аннотация. Актуализация вопроса определения результатов финансовой децентрализации в Украине, как составляющей реформы по децентрализации власти, и разработка предложений по ее совершенствованию объясняется тем, что четкое распределение функций, полномочий и финансовых ресурсов между общегосударственным и региональным уровнями являются фундаментом, на котором основано благополучие граждан нашей страны, возможностями для ее устойчивого социально-экономического развития на демократических началах. Отмечено, что финансовая децентрализация представляет собой процесс предоставления полномочий по мобилизации доходов и осуществления расходов органам местного самоуправления с целью повышения эффективности реализации данных полномочий и качественного управления бюджетными средствами общин. Установлено, что в отличие от традиционного предпринимательства, которое сосредоточено на формировании прибыли, целью социального предпринимательства является создание и накопления социального капитала. За рубежом социальные предприятия успешно функционируют в сфере образования, экологии, прав человека, борьбы с бедностью и здравоохранения, поэтому их развитие и распространения является одним из путей улучшения условий жизни граждан. Аналогичная миссия возлагается на органы местного самоуправления, что позволяет рассматривать оживление социального предпринимательства важным элементом совершенствования политики самоуправления.

Определено, что в современных условиях социальное предпринимательство является одним из инструментов обеспечения способности территориальной общины предоставлять своим членам надлежащий уровень образования, культуры, здравоохранения, жилищно-коммунальных услуг, социальной защиты и т.д., а также планировать и реализовывать в перспективе программы собственного развития путем эффективного использования имеющихся природных и человеческих ресурсов, инвестиционного и инфраструктурного обеспечения территориальных общин. Благодаря финансовой децентрализации органы местного самоуправления получили дополнительные ресурсы, которые могут быть использованы для создания экономических стимулов, направленных на содействие развитию социального предпринимательства в малом и среднем бизнесе на уровне общин.

Ключевые слова: предпринимательство, доходы, финансовая устойчивость, децентрализация, кластер.

Summary. The actualization of the results of financial decentralization in Ukraine as part of the reform of decentralization of power and the development of proposals for its improvement is explained by the fact that a clear division of functions, powers and financial resources between national and regional levels is the basis for the well-being of our citizens. opportunities for its sustainable socio-economic development on a democratic basis. It is noted that financial decentralization is a process of giving authority to mobilize revenues and expenditures of local governments in order to increase the effectiveness of the implementation of these powers and better management of community budgets.

It is established that unlike traditional entrepreneurship, which focuses on profit generation, the purpose of social entrepreneurship is to create and accumulate social capital. Abroad, social enterprises operate successfully in the fields of education, the environment, human rights, poverty reduction and health care, and their development and dissemination is one way to improve the living conditions of citizens. A similar mission is entrusted to local governments, which allows us to consider the revival of social entrepreneurship as an important element in improving self-government policy. It is determined that in modern conditions social entrepreneurship is one of the tools to ensure the ability of the local community to provide its members with an appropriate level of education, culture, health, housing and communal services, social protection, etc., as well as plan and implement programs efficient use of available natural and human resources, investment and infrastructural support of territorial communities. Due to financial decentralization, local governments have received additional resources that can be used to create economic incentives to promote social entrepreneurship in small and medium-sized businesses at the community level.

Key words: entrepreneurship, income, financial stability, decentralization, cluster.

Постановка проблеми. Сьогоднішні реалії вимагають забезпечення підвищення рівня добробуту кожного громадянина України. Досвід європейських країн показує, що досягти цієї мети можливо за умови розвитку підприємництва, удосконалення діяльності державних органів влади та органів місцевого самоврядування, забезпечення рівних можливостей щодо доступу до суспільних благ, покращення якості суспільних послуг.

Україна продовжує спрямовувати свої зусилля на реалізацію євроінтеграційного курсу з розвитку децентралізації державного управління. Фінансова децентралізація в цьому аспекті передбачає процес розподілу функцій, повноважень, фінансових ресурсів і відповідальності між центральним та місцевими рівнями управління, в результаті чого відбувається не тільки підвищення ефективності управління бюджетними коштами на місцях, а й зменшення впливу центру на розвиток регіонів і регіональної економіки, що в свою чергу, створює додаткові умови для розвитку малого та середнього підприємництва.

Досліджуючи сутність та призначення підприємництва необхідно розглядати його не тільки в економічній площині, актуальності також набувають соціальні аспекти його функціонування. Соціальне підприємництво в Україні залишається непопулярною формою господарської діяльності, проте саме в ньому економісти вбачають значний потенціал розв'язання актуальних суспільних проблем і забезпечення зростання якості життя [10].

Фінансова децентралізація в сучасних умовах розглядається як необхідна умова успішної децентралізації державного управління у контексті демократичних перетворень, що дозволяє збалансувати механізми надання суспільних послуг з потребами мешканців територіальних громад, збільшити ефективність у використанні коштів органами місцевого самоврядування; підвищити інвестиційну активність й ініціативність суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у формування поняття фінансової децентралізації в контексті трансформації системи та проблематики фінансової ефективності за регіонами здійснили такі вчені, як С. Баранов [3], С. Біла [4], Т. Боголіб [1], О. Дем'янчук [5], Н. Дребот [6], І. Луїна [7], І. Семеген [6], О. Фітель [12]. Однак, незважаючи на досить широке коло вирішуваних науковцями проблем, комплексний аналіз впливу результатів впровадження фінансової децентралізації в Україні на розвиток підприємництва є недостатнім. Ступінь впливу децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні залишається важливим напрямом досліджень. Від успіш-

ного вирішення цього питання залежить вихід країни з кризи, соціально-економічна стабілізація та темпи економічного зростання, успіх регіонального розвитку та зростання національної економіки загалом.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження — виявити регіони, в яких впровадження реформи фінансової децентралізації в Україні позитивно вплинуло на розвиток підприємництва.

Теоретико-методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання і системний підхід до розкриття особливостей здійснення фінансової децентралізації в Україні та визначення основних напрямів щодо її удосконалення. При вивченні фінансових показників місцевих бюджетів України було застосовано метод аналізу у поєднанні із синтезом, що дало змогу виробити відповідні висновки та узагальнення. Використано статистико-математичні методи, а саме кластерний аналіз, для виявлення кластерів регіонів України за рівнем фінансової стійкості. Метод логічного узагальнення використовується для формулювання загальних висновків.

Виклад основного матеріалу. Досвід країн Європейського Союзу засвідчив, що удосконалення функціонування органів публічної влади є можливим за умови запровадження децентралізації у практиці державного розвитку, відтак українські вчені приділяють значну увагу дослідженню даного питання. В цьому контексті під децентралізацією ми розуміємо чітке встановлення та розподіл завдань і функцій органів влади, їх трансферт з вищого рівня на нижчий з одночасним визначенням джерел фінансування і передачею відповідних надходжень та видатків [1]. Метою таких дій є забезпечення більш ефективної роботи центральних і місцевих органів влади, формування сприятливих умов для розвитку суб'єктів господарювання.

Фінансова децентралізація — це найбільш повний та прозорий вид децентралізації, оскільки він прямо пов'язаний з організацією та реформуванням системи міжбюджетних відносин [5]. Таким чином, фінансова децентралізація являє собою процес надання повноважень щодо мобілізації доходів та здійснення видатків органам місцевого самоврядування з метою збільшення ефективності реалізації даних повноважень та більш якісне управління бюджетними коштами громад.

Серед пріоритетів діяльності органів місцевого самоврядування вагоме місце займають економічні питання, у т. ч. сприяння розвитку малого та середнього бізнесу, залучення інвестицій до розвитку території; організація проведення громадських робіт, створення нових робочих місць. В той же час, органи

місцевого самоврядування мають сприяти розвитку галузей, що виконують важливі соціальні функції (ЖКГ, транспорт, зв'язок, громадське харчування, побутове обслуговування тощо). До переліку повноважень місцевої влади належить також піклування про людей з особливими потребами; будівництво соціального житла, турбота про безпритульних; розвиток фізичної культури та спорту на території громади, формування гідних умов для відпочинку та культурного розвитку всіх її мешканців. В цій сфері органам місцевого самоврядування слід всіляко сприяти розвитку соціального підприємництва на місцевому рівні і саме фінансова децентралізація відкриває для цього додаткові можливості [4].

На відміну від традиційного підприємництва, яке концентрується на формуванні прибутку, метою соціального підприємництва є створення і примноження соціального капіталу. За кордоном соціальні підприємства успішно функціонують у царині освіти, екології, прав людини, боротьби з бідністю та

охорони здоров'я, то ж їх розвиток і поширення є одним із шляхів підвищення соціальних стандартів. Аналогічна місія покладається на органи місцевого самоврядування, що дозволяє розглядати активізацію соціального підприємництва важливим елементом політики самоврядування.

Щодо шляхів реалізації своєї місії соціальні підприємства переважно поділяють на такі основні категорії: орієнтовані на фінансування різноманітних соціальних програм за рахунок прибутку, отриманого від підприємницької діяльності; підприємства, що забезпечують вирішення соціальних проблем шляхом реалізації статутної діяльності; а також підприємства, що у своїй діяльності поєднують два попередні підходи.

У той час, коли зусилля органів державної влади та бізнесу як правило спрямовані в ті сфери, де головним критерієм є обсяги майбутніх прибутків, вільною залишається ніша малого та середнього бізнесу, розвиток якого на соціально орієнтованій

Таблиця 1

Середні фінансові показники місцевих бюджетів за 2015–2019 рр. для кластерного аналізу

	Коефіцієнт бюджетного покриття	Офіційні трансферти до чисельності населення	Коефіцієнт фінансової залежності	Доходи до чисельності населення
Вінницька	1,018447	6,657193	0,615299	10,8194
Волинська	1,019088	7,475677	0,679142	11,0075
Дніпропетровська	1,009146	5,402948	0,463016	11,6690
Донецька	1,069398	2,773909	0,533448	5,2000
Житомирська	1,010701	6,961455	0,648144	10,7406
Закарпатська	1,011705	6,695713	0,699794	9,5681
Запорізька	1,014599	5,613135	0,511452	10,9749
Івано-Франківська	1,013368	7,390746	0,707092	10,4523
Київська	1,035841	5,940065	0,493412	12,0388
Кіровоградська	1,01529	6,566327	0,609075	10,7808
Луганська	1,035242	2,044989	0,611172	3,3460
Львівська	1,12154	6,321267	0,594418	10,6344
Миколаївська	1,022511	5,807733	0,581651	9,9849
Одеська	1,012558	5,011934	0,494671	10,1319
Полтавська	1,015378	6,45888	0,536577	12,0372
Рівненська	1,015439	7,56994	0,701588	10,7897
Сумська	1,012393	6,6294	0,613854	10,7996
Тернопільська	1,015136	7,311226	0,718022	10,1825
Харківська	1,022449	5,235523	0,524109	9,9894
Херсонська	1,020775	6,066787	0,62989	9,6315
Хмельницька	1,014717	6,873113	0,646102	10,6378
Черкаська	1,01927	6,685533	0,608746	10,9825
Чернівецька	1,022863	6,834401	0,697846	9,7936
Чернігівська	1,01598	6,717903	0,622933	10,7843

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [10; 11]

основі спроможний вирішити низку важливих питань в економіці та суспільстві [10].

Одним із методів дослідження фінансових явищ є кластерний аналіз. Кластерний аналіз це система математичних процедур, яка дозволяє на основі множини показників, що характеризують набір об'єктів, згрупувати їх у класи таким чином, щоб об'єкти, які входять в один клас, були більш однорідними, більш подібними в порівнянні з об'єктами, що входять в інші класи [2; 3; 8]. І краще кластерний аналіз здійснювати за допомогою програмних продуктів, наприклад, STATISTICA.

Для проведення кластерного аналізу, нами обрано такі показники: коефіцієнт бюджетного покриття, відношення офіційних трансфертів до чисельності населення у регіоні, коефіцієнт фінансової залежності, питома вага доходів до чисельності населення у регіоні, які на нашу думку найбільш є характерними і розкривають сутність бюджетного потенціалу регіону.

Вихідні дані для проведення кластерного аналізу наведено в табл. 1.

Нами, для визначення рівня бюджетного потенціалу регіонів, було проведено розрахунки у пакеті STATISTICA, та визначенні кластери за чотирма показниками, які наведені у таблиці 2.

У таблиці 2 і 3 показано результати кластерного аналізу у пакеті STATISTICA, де визначено номер кластеру та середні значення кожного кластеру.

Завдяки фінансовій децентралізації органи місцевого самоврядування отримали додаткові ресурси (частка податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток підприємств), що можуть бути використані для створення економічних стимулів, спрямованих на сприяння розвитку соціального підприємництва у малому та середньому бізнесі на рівні громад. Ці та інші новації зорієнтовані на те, щоб у місцевій громаді з'явилися реальні, дієві стимули щодо сприяння розвитку соціального підприємництва, створення нових робочих місць як складової стимулювання економічного зростання територіальних громад [4].

Склад кластерів наведено у таблиці 4. Найпотужніші області належать до другого кластеру, а саме,

Таблиця 2

Результати кластерного аналізу

Spreadsheet			
	CASE_NO	CLUSTER	DISTANCE
Вінницька	1	3	0,13
Волинська	2	3	0,34
Дніпропетровська	3	2	0,53
Донецька	4	1	0,50
Житомирська	5	3	0,06
Закарпатська	6	3	0,56
Запорізька	7	2	0,17
Івано-Франківська	8	3	0,28
Київська	9	2	0,73
Кіровоградська	10	3	0,17
Луганська	11	1	0,50
Львівська	12	3	0,28
Миколаївська	13	2	0,34
Одеська	14	2	0,38
Полтавська	15	3	0,72
Рівненська	16	3	0,35
Сумська	17	3	0,14
Тернопільська	18	3	0,33
Харківська	19	2	0,36
Херсонська	20	2	0,56
Хмельницька	21	3	0,02
Черкаська	22	3	0,19
Чернівецька	23	3	0,44
Чернігівська	24	3	0,10

Таблиця 3

Середні значення кластерів

Cluster Means (Spreadsheet)			
	Cluster — No. 1	Cluster — No. 2	Cluster — No. 3
Var1	1,052320	1,01970	1,02275
Var2	2,409449	5,58259	6,87659
Var3	0,572310	0,52831	0,64658
Var4	4,272987	10,63148	10,66736

Таблиця 4

Склад кластерів регіонів України

1 кластер	2 кластер	3 кластер
2 регіони	7 регіонів	15 регіонів
Донецька, Луганська	Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Херсонська	Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська

Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Херсонська область.

Для того щоб відповісти на питання, чи відповідає найвищий рівень бюджетного потенціалу найвищому рівню соціально-економічного розвитку регіонів та активності суб'єктів господарювання, ми розрахували середні показники соціально-економічного розвитку, що наведені у таблиці 5.

Органи місцевого самоврядування, отримавши до місцевих бюджетів частину податків, що сплачують підприємства, розміщені на їх території, отримують потужні стимули до залучення інвесторів, в т.ч. і у сферу соціального підприємництва [6; 7; 9]. Це спонукатиме місцеву владу до того, щоб швидко та прозоро вирішувались питання відведення зе-

мельних ділянок, надання дозвільних документів, знищувались корупційні схеми, що заважатимуть розвитку підприємництва. Чим більше інвесторів розпочнуть підприємницьку діяльність на території певної громади, тим більше надходжень отримають місцеві бюджети, а отже — зросте фінансування на саморозвиток цих громад (водночас, такий підхід реалізується за умови, якщо підприємства, розташовані на певній території, за законом будуть сплачувати податки за місцем свого фактичного розташування) [4; 9].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. В сучасних умовах соціальне підприємництво є одним з інструментів забезпечення здатності територіальної

Таблиця 5

Показники соціально-економічної характеристики регіонів в середньому за кластерами

Показники	1 кластер		2 кластер		3 кластер	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Найвищий дохід населення у розрахунку на одну особу населення	27546	31809	61525,86	70973,86	50408,67	58101,33
Середньомісячна заробітна плата, грн.	8529,67	10231,59	8226,39	9823,52	7486,04	8779,62
Рівень безробіття населення, %	15,2	14,2	8,21	7,79	10,02	9,25
Рівень зайнятості населення, %	62,85	65,3	68,64	70,03	63,94	65,65
Індекс промислової продукції, відсотків до попереднього року	92,8	99,95	101,29	98,20	101,81	98,59
Обсяг реалізованої промислової продукції, млн.грн.	167419,9	142431,25	163210,51	145430,84	55726,31	50680,61
Прямі інвестиції, млн.дол. США	863,25	923,5	1194,84	1278,34	361,43	377,98
Експорт товарів, млн.дол. США	2524181,1	2392216,85	2612284,93	2593709,57	913944,08	971069,69
Імпорт товарів, млн.дол. США	1266124,9	1238701,6	2146243,63	2312384,94	803434,55	854381,53

Джерело: складено та розраховано авторами на основі [10; 11]

громади надавати своїм членам належний рівень освіти, культури, охорони здоров'я, житлово-комунальних послуг, соціального захисту тощо, а також планувати і реалізовувати в перспективі програми власного розвитку шляхом ефективного використання наявних природних та людських ресурсів, інвестиційного та інфраструктурного забезпечення територіальних громад. Соціальне підприємництво, як бізнес із соціальною місією може виступати ефективним інструментом реалізації вищевказаних умов, адже сфера його дії охоплює найважливіші сегменти соціальної сфери: освіту, культуру, екологію, охорону здоров'я, правовий і соціальний захист тощо. Необхідною умовою для розвитку соціального підприємництва на місцевому рівні є подальше впровадження заходів щодо фінансової децентралізації в Україні та подолання наявних інституційно-правових бар'єрів.

З метою усунення перешкод на шляху фінансової децентралізації в Україні можна запропонувати наступні заходи:

- слід організувати проведення спеціалізованих тренінгів з метою підвищення кваліфікації робітників органів місцевого самоврядування та формування ефективної системи служби в органах місцевого самоврядування;
- забезпечення ефективного розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами державної влади, їх чітке розмежування;

- формування належної ресурсної бази для здійснення повноважень місцевого самоврядування;
- удосконалення системи державного моніторингу та контролю за законністю діяльності органів місцевого самоврядування;
- чітка координація діяльності центральних та місцевих органів влади.

Для реалізації вказаних заходів необхідно: завершити створення базових адміністративно-територіальних одиниць; забезпечити відповідність розмірів фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні органів місцевого самоврядування їх новим повноваженням; вибудувати систему служби в органах місцевого самоврядування у відповідність до найкращих світових стандартів, чітко розмежувати посади службовців місцевого самоврядування та посадових осіб, що обираються; всіляко сприяти підвищенню рівню професійної компетентності службовців місцевого самоврядування; сформувати та реалізувати єдину державну політику щодо нагляду і контролю за законністю діяльності органів місцевого самоврядування відповідно до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування.

Реалізація зазначених заходів забезпечить умови для завершення формування фінансово спроможних громад в Україні, зростання рівня соціально-економічного розвитку як регіонів, так і країни в цілому.

Література

1. Bogolib T. Budgetary system of Ukraine: a new reality and global challenges // Економічний часопис XXI. 2016. № 156 (1–2). С. 41–43.
2. Kolomytseva O. (2016) Positioning of regions of Ukraine in a competitive environment. Proceedings of the 1st International Conference on Contemporary Issues in «Theory and Practice of Management», April 21–22, 2016, Czestochowa, Poland. PP. 203–210.
3. Баранов С. О. Проблемні питання процесу бюджетної децентралізації в Україні // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 3. С. 115–120.
4. Біла С. О. Вплив децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право. 2015. Вип. 27. С. 60–68.
5. Дем'янчук О. І. Територіальна та фіскальна децентралізація в Україні: практичні результати // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2017. № 5(33). С. 90–95.
6. Дребот Н. П., Семеген І. Б. Реформа децентралізації в Україні: поточний стан та перспективи розвитку // Науковий вісник НЛТУ України. 2019, т. 29, № 4. С. 24–27.
7. Луїна І. О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ. Економіка України // 2014. № 11. С. 61–75.
8. Міщенко Д. А., Міщенко Л. О. Application of cluster analysis to determine the level of the budget potential of the Ukrainian regions // Науковий вісник Полісся. 2018. № 2. С. 179–185.
9. Міщенко Д. А., Міщенко Л. О. Система соціального партнерства на місцевому рівні як напрям розвитку соціально-культурної сфери в Україні // Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 5. С. 16–20.
10. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>.
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

12. Фітель О.І. Роль соціального підприємництва у забезпеченні спроможності територіальних громад // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2017. Вип. 2. С. 96–99.

References

1. Bogolib, T. (2016), «Budgetary system of Ukraine: a new reality and global challenges», *Ekonomichnyy chasopys XXI*. Vol. 156 (1–2). pp. 41–43.
2. Kolomytseva, O. (2016), Positioning of regions of Ukraine in a competitive environment. Proceedings of the 1st International Conference on Contemporary Issues in «Theory and Practice of Management», April 21–22, 2016, Czestochowa, Poland, pp. 203–210.
3. Baranov, S.O. (2020), «Problematic issues of the budget decentralization process in Ukraine», *Pidpryyemnytstvo, gospodarstvo i pravo*. vol. 3, pp. 115–120.
4. Bila, S.O. (2015), «The impact of decentralization on stimulating the economic growth of territorial communities in Ukraine», *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Series 18: Economics and Law*. vol. 27. pp. 60–68.
5. Demyanchuk, O.I. (2017), «Territorial and fiscal decentralization in Ukraine: practical results», *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostroz'ka akademiya»*. vol. 5(33). pp. 90–95.
6. Drebot, N.P. and Semehen, I.B. (2019), «Decentralization reform in Ukraine: current state and prospects of development», *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny*. vol. 4. pp. 24–27.
7. Lunina, I.O. (2014), «Budget decentralization: goals and directions of reforms», *Ekonomika Ukrayiny*. vol. 11. pp. 61–75.
8. Mishchenko, D.A., Mishchenko, L.O. (2018), «Application of cluster analysis to determine the level of the budget potential of the Ukrainian regions», *Naukovyy visnyk Polissya*. vol. 2. pp. 179–185.
9. Mishchenko, D.A., Mishchenko, L.O. (2019), «The system of social partnership at the local level as a direction of development of the socio-cultural sphere in Ukraine», *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. vol. 5. pp. 16–20.
10. The official site of the State Treasury Service of Ukraine (2020), «Reporting», available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua>. (Accessed 4 June 2020).
11. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2020), «Statistical information», available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 15 June 2020).
12. Fitel, O.I. (2017), «The role of social entrepreneurship in ensuring the capacity of local communities», *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny*. vol. 2. pp. 96–99.